

TAMPEREEN KAUPUNKI

VAMMAISPOLIITTINEN OHJELMA 2011-2016

TAMPEREEN KAUPUNGIN VAMMAISPOLIITTISTA OHJELMAA LAATINEEN TYÖRYHMÄN ESITYS

Työryhmä on laatinut Tampereen kaupungille esityksen vammaispoliittiseksi ohjelmaksi vuosille 2011-2016. Ohjelma sisältää vammaispolitiikkaa ohjaavat periaatteelliset linjaukset sekä vammaispoliittisia toimenpidelinjauksia vuoteen 2016 saakka.

Tampereella 29.4.2011

Esko Jantunen
vammaisneuvoston pj.
puheenjohtaja

Rita Järvinen
vammaisneuvoston jäsen

Päivi Mattila
suunnittelupäällikkö

Sirpa Virtanen
Tampereen vammais- ja
terveydenhuollon
neuvottelukunnan edustaja

Lauri Savisaari
tilaajapäällikkö

Annina Virta
aluesihtööri
Kuuloliitto

Aila Salmelin
suunnittelupäällikkö

Sami Uusitalo
suunnittelija

Tuula Mikkonen
suunnittelija

Jukka Kaukola
vammais- ja esteettömyysasiamies
sihtööri

Sisällys

TIIVISTELMÄ

1. Vammaispoliittisen ohjelman tausta, tavoitteet ja toteutus

Tausta	4
Tavoitteet	4
Toteutus	5

2. Vammaisuuden määrittely

3. Vammaispolitiikkaa ohjaava normisto

3.1. Vammaispolitiikkaa ohjaavat asiakirjat	7
YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus	7
Valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO	7
Tampere virtaa kaupunkistrategia	8
3.2. Vammaispolitiikkaa ohjaava lainsäädäntö	8

4. Tamperelaista vammaispolitiikkaa ohjaavat periaatelinjaukset

4.1. Visio 2020	11
4.2. Lähtökohtina moninaisuuden arvostaminen ja itsenäinen elämä	11
4.3. Kaikille sopivat palvelut	11
4.4. Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä	12

5. Tamperelaista vammaispolitiikkaa ohjaavat toimenpidelinjaukset

5.1. Rakennettu ympäristö	13
5.2. Asuminen	13
5.3. Joukkoliikenne, palveluliikenne ja kuljetuspalvelut	15
5.4. Koulutus- ja opiskelu	16
5.5. Työllistyminen	18
5.6. Sosiaali-, terveys- ja vammaispalvelut	20
5.7. Kulttuuri-, vapaa-aika- ja liikuntapalvelut	21
5.8. Viestintä ja kommunikaatio	22
5.9. Vammaisneuvosto ja vammaisjärjestöt	24

6. Ohjelman toimeenpano ja seuranta

7. Ohjelman rahoitus ja resurssit

LÄHTEET

TIIVISTELMÄ

Visio

Tampere on vammaisystävällinen asuin- ja vierailukaupunki. Palvelujen, kaupunkirakenteen ja liikenteen toimivuus ja saavutettavuus sekä viihtyisä, turvallinen ja esteetön elinympäristö varmistavat hyvän elämänlaadun kaikille kaupunkilaisille. Tampere on edelläkävijä vammaisystävällisissä ja asiakaslähtöisissä palveluissa, saavutettavan ympäristön huomioon ottavissa valinnoissa ja alan osaamisessa.

Keskeiset arvolähtökohdat

Kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita ja yhdenvertaisia riippumatta esim. vammaisuudesta, terveydentilasta, iästä, sukupuolesta, uskonnosta tai etnisestä taustasta. Kaupunkilaisten moninaisuus on kaupungin rikkaus.

Vammaiset ihmiset ovat kunnan täysivaltaisia jäseniä, kaupungin palvelut tulee olla kaikkien kuntalaisten käytettävissä.

Toimintaohjelman keskeiset linjaukset

Tampereen kaupunki järjestää vammaisille kuntalaisille terveydenhuollon, kuntoutuksen ja vammaispalvelut siten, että he voivat säilyttää mahdollisimman suuren itsenäisyyden, toimintakyvyn ja mahdollisuuden osallistumiseen;

varmistaa, että vammaiset henkilöt saavat tarvitsemaansa ohjausta ja neuvontaa vammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä;

varmistaa vammaisille kuntalaisille yhdenvertaiset koulutusmahdollisuudet;

edistää aktiivisesti vammaisten kuntalaisten työllistymismahdollisuuksia;

toteuttaa viestintää siten, että se tavoittaa kaikki käyttäjäryhmät vammasta riippumatta;

edistää asumisen esteettömyyttä ja turvallisuutta, saavutettavia lähiympäristöjä ja toimivia palveluja, jotka se näkee keskeisiksi vammaisten itsenäisen elämän edellytyksiksi.

edistää kaikille avointa esteetöntä joukkoliikennettä sekä yksilöllisten kuljetuspalvelujen toimintaa ja joustavuutta yhdessä vammaisten kuntalaisten kanssa.

edistää kulttuuri-, vapaa-aika- ja liikuntapalvelujen saavutettavuutta sekä niiden soveltuvuutta vammaisille;

toteuttaa kaupunkiympäristön suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa esteettömyyttä.

toteuttaa tutkimuksia, selvityksiä ja hankkeita, joita hyödynnetään vammaisten henkilöiden elämänlaadun parantamisessa.

Mainitut linjaukset toteutetaan siten, että vammaiset kaupunkilaiset ja heitä edustavat järjestöt sekä vammaisneuvosto osallistuvat kaikkeen vammaisia henkilöitä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon.

1. Vammaispoliittisen ohjelman tausta, tavoitteet ja toteutus

Tausta

Pormestari Timo P. Nieminen asetti 11.3.2010 työryhmän, jonka tehtävänä oli päivittää vuonna 2001 laadittu Tampereen kaupungin vammaispoliittinen ohjelma. Työryhmään kutsuttiin Esko Jantunen (Tampereen kaupungin vammaisneuvosto, puheenjohtaja), järjestösihteeri Annina Virta (Kuuloliitto), Sirpa Virtanen (vammaisjärjestöjen yhteistyöelin Vatenk) ja Rita Järvinen (vammaisneuvosto, jäsen).

Kaupunki nimesi työryhmään suunnittelija Sami Uusitalon (ikäihmisten hyvinvoinnin ylläpitämisen ydinprosessi), suunnittelupäällikkö Päivi Mattilan (terveyden ja toimintakyvyn edistämisen ydinprosessi), suunnittelupäällikkö Aila Salmelinin (lasten ja nuorten kasvun tukemisen ydinprosessi), suunnittelupäällikkö Lauri Savisaaren (sivistyksen ja elämänlaadun edistämisen ydinprosessi), suunnittelija Tuula Mikkosen (osaamisen ja elinkeinojen edistämisen ydinprosessi) ja vammais- ja esteettömyysasiamies Jukka Kaukolan. Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin Esko Jantunen ja sihteeriksi Jukka Kaukola, joka on vastannut myös ohjelman kirjoittamisesta.

Käytännössä päivittäminen on tarkoittanut uuden ohjelman laatimista. Ohjelmassa on otettu huomioon niitä tavoitteita, joita aiemman ohjelman toteutuskautena jäi toteutumatta. Työryhmä sai valmiiksi esityksensä Tampereen kaupungin vammaispoliittiseksi ohjelmaksi joulukuussa 2010.

Tavoitteet

Tamperelaisen vammaispolitiikan keskeinen tavoite on varmistaa vammaisten ihmisten oikeudenmukainen ja yhdenvertainen asema kaupungissamme. Jokaisella on oikeus elää omaa elämäänsä, saada arvostusta ja tulla kuulluksi ja ymmärretyksi omilla viestintätavoillaan, -keinoillaan ja muodoillaan. Käytännössä se edellyttää vammaisten henkilöiden yhtäläisten mahdollisuuksien, yhteiskunnallisen osallisuuden ja itsenäisen elämän tiellä olevien esteiden tunnistamista ja poistamista. Tavoitteena on tilan ja arvon antaminen yhteiskunnan monimuotoisuudelle. Se tarkoittaa vammaisuuden ja vammaisten ihmisten näkökulman huomioon ottamista laaja-alaisesti kaupungin politiikan eri lohkoilla. Se tarkoittaa kaikille hallinnonaloille yhteistä tavoitetta vahvistaa kaupungin esteettömyyttä ja palvelujen saavutettavuutta kaikessa sen toiminnassa.

Kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia. Käytännössä vammaisten kansalaisten ei kuitenkaan ole mahdollista käyttää täysimääräisesti oikeuksiaan ja vapauksiaan taikka täyttää velvollisuuksiaan, koska yhteiskuntamme on perinteisesti suunniteltu vammattomille ihmisille. Virheelliset näkemykset ja asenteelliset esteet (esim. vammaiset nähdään samanlaisina, toimintakyvyttöminä, vertaistensa parissa viihtyvänä) rajoittavat vammaisten ihmisten yhteiskunnallista osallisuutta ja yhdenvertaisuutta kaikkina ikäkausina, mikä heijastuu myös palvelujärjestelmään ja yhteiskunnan rakenteisiin.

Vammaisten ihmisten oman tahdon ja mielipiteen kunnioittaminen, yksilöllisyys ja valinnanvapaus ovat nykyaikaisen vammaispolitiikan kulmakiviä. Syrjintä, hyväksikäyttö ja kaltoinkohtelu ovat rangaistavia tekoja. Vammaisiin naisiin ja tyttöihin, harvinaisiin vammaryhmiin kuuluviin henkilöihin, maahanmuuttajiin samoin kuin ikääntyviin ja seksuaalivähemmistöihin kuuluviin vammaisiin ihmisiin kohdistuu muita suurempi, moniperustaisen syrjinnän riski. Vammaiset ihmiset myös kohtaavat yhteiskunnassamme sekä välillistä että välitöntä syrjintää. Välillistä syrjintää on, että julkiset palvelut eivät aina ole vammaisten ihmisten käytettävissä. Ne saattavat sijaita rakennuksissa, joihin ei pääse

apuvälineillä tai palvelupisteessä ei ole induktiosilmukkaa kuulokojeen käyttäjien asiointia mahdollistamassa. Välitöntä syrjintää on esim. se, että henkilöä kohdellaan vammansa takia eriarvoisesti esim. työhönottotilanteessa. Vammaisten lasten ja heidän perheidensä yhdenvertaisuutta muiden lapsiperheiden kanssa on myös tarpeen tukea erityisin toimenpitein. Riittävän omaishoidon tuen lisäksi tilapäishoidon mahdollisuudet on turvattava sekä yksilöllinen palveluohjaus lapsen vammaisuutta koskevista asioista.

Vammaispoliittisessa ohjelmassa linjataan tamperelaisen vammaispolitiikan tavoitteita aina vuoteen 2016 saakka. Ohjelman keskeinen arvolähtökohta on, että kaupungin palvelut kuuluvat kaikille ja ne ovat kaikkien käytettävissä. Ohjelmalla vahvistetaan siten vammaispolitiikan toteutumista kaupungin kaikilla eri hallinnonaloilla, rakennetaan kaikille hyvää Tamperetta.

Päivittämisen toteutus

Vammaispoliittisen ohjelman valmistelu on toteutettu tiiviissä yhteistyössä vammaisten ja tamperelaisten vammaisjärjestöjen edustajien kanssa. Syksyllä 2009 sekä keväällä 2010 järjestettiin kolme avointa tilaisuutta, joissa vammaisilla ihmisillä oli mahdollisuus tuoda sisältöehdotuksia ohjelmaan. Tilaisuuksissa oli yhteensä yli sata osallistujaa. Syksyllä 2010 järjestöillä ja kuntalaisilla oli vielä mahdollisuus tuoda esiin omia näkemyksiään vammaispolitiikasta kaupungin valmistelufoorumi Valmassa. Vammaisyhdistyksiltä pyydettiin syksyllä 2010 niiden näkemyksiä keskeisistä vammaispoliittisista haasteista. Työryhmän puheenjohtaja ja sihteeri ovat käyneet useissa vammaisjärjestöjen tilaisuuksissa kuulemassa järjestöjen ja niiden jäsenten tarpeita. Saatu palaute ja ehdotukset sisältöteemoiksi on pyritty huomioimaan ohjelmassa, usein yleisemmällä tasolla olevina toimintalinjauksina. Työryhmä laati palautteen perusteella ensimmäisen luonnoksen vammaispoliittiseksi ohjelmaksi, joka esiteltiin 17.11.2010 vammaisyhdistysten edustajille ja luottamushenkilöille kommentointia varten. Ohjelmaluonnos on esitelty tilaajan johtoryhmässä, monissa hallintoyksiköissä sekä vammaisneuvostossa. Ohjelmaesitys merkittiin tiedoksi ja siitä keskusteltiin kaikissa lautakunnissa. Työryhmä kokoontui toimikautensa aikana kuusi kertaa.

Työryhmä on luovuttanut esityksen Tampereen kaupungin vammaispoliittiseksi ohjelmaksi vuosille 2011-2016 pormestarille 29.9.2011 ja kaupunginhallitus hyväksyi ohjelman kokouksessaan 31.9.2011.

2. Vammaisuuden määrittely

Vammaisuuden määrittely on sidoksissa aikaan, paikkaan, kulttuuriin ja yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Vammaisuus voidaan määritellä yksilön toimintakykyä alentavan vamman ja ympäröivän yhteisön ja yhteiskunnan välisenä suhteena. Vammaisuuden määrittelyn yhteiskunnallisessa mallissa vammaisuutena pidetään kaikkia niitä asioita, jotka muodostavat esteitä vammaisille ihmisille ja heidän osallistumiselleen ja toimimiselleen yhteiskunnassa. Kaikille avoin, moninaisuutta korostava, esteetön ja saavutettavissa oleva yhteiskunta toimivine yksilöllisine tukipalveluineen mahdollistaa vammaisille henkilöille itsenäisen, oman näköisen elämän.

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä ohjelmassa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaispalvelulaissa vaikeavammaisuus määritellään joidenkin palvelujen kohdalla erikseen. Esim. henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden johdosta välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen päivittäisistä toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Kuljetuspalveluja ja niihin liittyviä saattajapalveluja järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään puolestaan henkilöä, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia.

YK:n vuonna 2006 hyväksymässä *Yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista* vammaisuus määritellään seuraavalla tavalla: "Vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, ja joidenka vuorovaikutus erilaisten esteiden takia voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa."

Vammaisten ihmisten määrää Tampereella on vaikea arvioida. Vammaispalvelupäätökset antavat osittaista tietoa vammaisten henkilöiden määrästä. Vuoden 2009 aikana vammaispalvelulain mukaista palvelua tai taloudellista tukea saaneita asiakkaita oli 7108 (vuonna 2005: 6599 asiakasta). Kehitysvammahuollon palveluja käyttäneitä oli vuonna 2009 Tampereella 997 henkilöä. Tähän lukuun lasketaan mukaan myös palveluja käyttämättömät kehitysvammaiset henkilöt, jotka olivat kirjoilla kunnassa vuonna 2009. Tampereen kaupungin erityisluokilla ja erityiskouluissa oppilaita oli 13.8.2010 alueellisessa erityisopetuksessa 266 oppilasta ja keskitetyssä erityisopetuksessa 587 oppilasta. Vammaispalvelujen ja kehitysvammopalvelujen yhteenlasketut nettokustannukset olivat vuonna 2009 noin 37 miljoonaa euroa, noin 2 % kaupunkikonsernin kokonaismenoista.

Erityislakien mukaisia tukitoimia saaneet ovat joko vammaisia tai kehitysvammaisia henkilöitä. Liikkumis- ja toimimisesteisiä henkilöitä on moninkertaisesti enemmän. Liikenne- ja viestintäministeriö arvioi, että tällaisia henkilöitä on noin 10 % väestöstä. Esim. Kuuloliiton koko valtakuntaa koskeviin tietoihin suhteutettuna jonkinasteinen kuulon alenema olisi arviolta noin 30 000 tamperelaisella. Noin 12 000 tamperelaista hyötyisi kuulokojeen käytöstä. Säännöllisesti kuulokojetta käyttää arvion mukaan Tampereella noin 2000 henkilöä.

3. Vammaispolitiikkaa ohjaava normisto

3.1. Vammaispolitiikkaa ohjaavat asiakirjat

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus

Suomi on allekirjoittanut YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista 30.3.2007. Yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet, sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Sopimuksen mukaan koko väestölle tarkoitettujen palvelujen ja järjestelyjen tulee olla vammaisten henkilöiden saatavilla yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimus korostaa, että vammaisilla ihmisillä on samanlainen synnynnäinen arvo kuin muilla ihmisillä. Vammaisilla on samat ihmisoikeudet ja perusvapaudet. Ennen muuta vammaisilla ihmisillä on oikeus osallistua yhteiskunnan toimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimuksen tärkein viesti on, että vammaisia ei saa kohdella eri tavoin kuin muita ihmisiä. Sopimuksen mukaan yhteisen toimintaympäristömme tulee olla sellainen, että jokainen voi osallistua toimintaan tasa-arvoisesti kaikilla elämän osa-alueilla. Tällaista ympäristöä kutsutaan saavutettavaksi. Saavutettavuus syntyy, kun poistamme ympäristöstämme mahdollisimman monet liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteet.

YK:n yleissopimus velvoittaa valtiota ja kuntia ottamaan huomioon sopimuksen artiklat.

Valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO

Suomen vammaispoliittisessa ohjelmassa (VAMPO) linjataan lähivuosien 2010-2015 vammaispoliittiset tavoitteet. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa vammaispolitiikan toteuttamista yhteiskuntapolitiikan kaikilla lohkoilla sekä turvata vammaisten henkilöiden oikeudenmukainen yhteiskunnallinen asema myös käytännössä. Keskeisenä vammaispoliittisena haasteena nähdään se, miten julkinen valta turvaa vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuuden muihin kansalaisiin nähden myös käytännössä. Sellaisia sisältöalueita, joilla on merkittäviä osallisuuden ja yhdenvertaisuuden esteitä tunnistettiin ohjelmassa 122.

Sisältöalueiden epäkohtia samoin kuin niiden poistamiseksi tai lieventämiseksi tarvittavia korjaavia taikka ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä tarkastellaan ohjelmassa kutakin erikseen. Kaikkien toimenpiteiden osalta selvitetään toteutuksesta vastaava hallinnonala ja muut keskeiset hallinnonalat, aikataulut, rahoitustarve, velvoite ja mahdollisimman luotettava mittari/indikaattori, jolla toimenpiteen toteutumista voidaan seurata. Toimenpiteet edellyttävät mm. lainsäädännön ja asetusten muutoksia, ohjausta, koulutusta, tiedotusta, rahoituksen ja rakenteiden kehittämistä ja tutkimusta. Korjaustoimien käynnistäminen ja toteutus ajoittuvat keskeiseltä osin ajanjaksolle 2010-2015. Osin toteutus edellyttää merkittävästi pidempää jatkuvuutta. Toimenpiteitä toteutetaan kulloinkin voimassaolevan valtioneuvoston kehyspäättöksen ja talousarvion puitteissa, sovittaen resurssien kohdennusta mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan. Tampereen kaupungin vammaispoliittisen ohjelman rakenne ja teema-alueiden kuvaukset noudattavat soveltuvin osin valtakunnallista ohjelmaa.

Tampere virtaa kaupunkistrategia

Kaupunginvaltuuston vuonna 2009 hyväksymä kaupunkistrategia ”Tampere virtaa” luo kehyksen vammaispoliittiselle ohjelmalle. Keskeisenä toimintaperiaatteena kaupunkistrategiassa on yhdessä tekeminen. Toinen keskeinen periaate on aloitteellisuus, jolla tavoitellaan mm. kuntalaisten aktiivisuuden, yhteistoiminnan sekä kunnallisen demokratian ja vaikutusmahdollisuuksien vahvistamista.

Kaupunkistrategian olennainen sisältö ilmaistaan strategisina päämäärinä. Vammaispoliittisten tavoitteiden voi tulkita sisältyvän useaan strategiseen päämäärään. Keskeisimmin vammaispolitiikan rooli nousee esille kuntalaisten hyvinvointia koskevassa päämäärässä, jonka mukaisesti palveluja kehitetään asiakkaan näkökulmasta. Kehittämisen lähtökohtana ovat palvelutarjonnan monipuolisuus ja kuntalaisten yhdenvertaisuus. Strategian mukaan kuntalaisten terveyttä ja toimintakykyä vahvistetaan ja edistetään elinympäristön esteettömyyttä ja turvallisuutta. Mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen ja elämyksiin tarjotaan kulttuurin, liikunnan ja muun vapaa-ajan toiminnan keinoin.

Kun strategian lähtökohtana on kuntalaisten yhdenvertaisuus, merkitsee tämä näiden palveluiden saavutettavuuden edistämistä kaikille käyttäjäryhmille. Edelleen kuntalaisten hyvinvointia koskevan päämäärän tavoitteena on, että vuonna 2020 kuntalaisten osallistuminen kaupungin päätöksentekoon ja suunnitteluun on vakiintunut toimintatapa, mikä tarkoittaa mahdollisimman monien eri ryhmien ja osapuolten, myös vammaisten ihmisten ja heitä edustavien yhdistysten näkemysten parempaa huomioon ottamista. Päämäärä tarkoittaa myös, että vaikuttamiskanavat ovat kaikkien saavutettavissa ja käytettävissä.

Tampereen kaupungin strateginen johtamisjärjestelmä koostuu kaupunkistrategiasta, henkilöstöohjelmasta, talousarviosta ja -suunnitelmasta, palvelustrategioista ja tilaajan vuosisuunnitelmista, tuotantostrategioista ja tuottajan vuosisuunnitelmista sekä tilaajan ja tuottajan välisistä palvelusopimuksista. Erillishjelmista annetun konsernihallinnon ohjeen mukaisesti vammaispoliittista ohjelmaa toteutetaan pääosin strategisen johtamisjärjestelmän asiakirjojen kautta. Suunnitelmaa toteuttavat toiminnalliset tavoitteet määritellään pääasiassa lautakuntien hyväksymissä palvelustrategioissa ja palvelu-sopimuksissa. Muiden kuin tilaajan ydinprosessien osalta tavoitteet määritellään osana yksiköiden vuosittaista toiminnan ja talouden suunnittelua.

3.2. Vammaispolitiikkaa ohjaava lainsäädäntö

Kun puhutaan vammaispolitiikasta, sillä ei tarkoiteta pelkästään sitä, miten vammaisille ihmisille suunnatut erityispalvelut toimivat. Vammaispolitiikka kertoo, miten yhteisö suhtautuu vammaisiin ihmisiin ja miten yhteisö liittää heidät yhteisön jäseniksi. Vammaispolitiikka kuvaa, millainen on kaupungin tapa toimia vammaisia ihmisiä koskevissa kysymyksissä. Vammaisten ihmisten asemaan yhteisöissään vaikuttaa moninainen säädöstö ja ohjeisto, joista tässä yhteydessä on mahdollista esitellä tiiviisti vain keskeisin normisto.

Suomen perustuslaki

Lähtökohdan kansalaisten perusoikeuksille muodostaa Suomen perustuslaki. Perustuslain 6 §:n mukaan kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuuslain tavoitteena on edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Lain avulla pyritään turvaamaan ihmisten samanlainen kohtelu ja estämään erilaista kohtelua.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa, kun kysymys on esimerkiksi elinkeinotoiminnan tukemisesta, työhönottoperusteista, henkilöstöpolitiikasta, koulutuksesta sekä toimimisesta työmarkkinajärjestöissä.

Tampereen kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma (2011) koskee kaikkia laissa mainittuja syrjintäperusteita. Suunnitelman mukaan Tampereen kaupunki pyrkii edistämään yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan, estämään syrjintää kaikissa muodoissaan ja puuttumaan havaittuun tai ilmoitettuun syrjintään. Tämä koskee sekä henkilöstöä että palvelujen käyttäjiä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Esteettömän ympäristön vaatimukset perustuvat maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 2000) ja -asetuksen (MRA 2000) yleisissä tavoitteissa mainittuun sosiaalisesti kestävä kehityksen ajatukseen ja liikkumisen tasa-arvoon. Niillä tarkoitetaan kaikille väestöryhmille iästä, sukupuolesta, liikuntakyvystä, taloudellisesta asemasta, asuinpaikasta yms. riippumatonta mahdollisuutta liikkua ja turvattua peruspalvelujen saavutettavuutta.

Ympäristöministeriö on antanut määräyksiä ja ohjeita julkisyhteisöjen hallinto- ja palvelurakennusten, liike- ja palvelutilojen sekä asuntojen ja piha-alueiden esteettömyydestä. Määräykset on sisällytetty Ympäristöministeriön Asunto- ja rakennusosaston ohjeistoihin sekä Suomen rakentamismääräyskokoelmaan:

F1, Esteetön rakennus, Määräykset ja ohjeet 2005

F2, Rakennuksen käyttöturvallisuus, Määräykset ja ohjeet 2001

G1, Asuntosuunnittelu, Määräykset 2005

Rakentamismääräyskokoelmassa on velvoittavia määräyksiä sekä ohjeita ja suosituksia. Nykyiset määräykset koskevat uudisrakentamista sekä sellaista peruskorjaamista, johon tarvitaan rakennuslupa tai rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen muutoksia. Määräykset ja ohjeet antavat minimivaatimukset esteettömyyden toteutumiselle.

Tampereen kaupungin esteettömyysohjelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa vuonna 2009. Visiona on, että vuonna 2016 Tampereen kaupunki tarjoaa asukkailleen esteettömän elin- ja toimimisympäristön. Esteettömyys mahdollistaa asukkaiden ja kaupungissa vierailevien sujuvan liikkumisen, toimimisen ja osallistumisen kaupungissa, mikä edistää yhdenvertaisuutta sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista

Vammaispalvelulain (380/1987) mukaan vammaispalvelujen järjestämisvastuu kuuluu kunnille. Vammaiselle henkilölle annetaan kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta sekä muita tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisia palveluja. Näitä palveluja voidaan antaa myös vammaisen henkilön lähiomaiselle tai hänestä huolehtivalle taikka muutoin läheiselle henkilölle. Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen, päivätoimintaa, henkilökohtaista apua sekä palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta palveluasumisen eikä henkilökohtaisen avun järjestämiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

Vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kokonaan tai osittain kustannukset, jotka hänelle aiheutuvat tämän lain tarkoituksen toteuttamiseksi tarpeellisista tukitoimista sekä ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta.

Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

Kunnan on korvattava vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Kunnalla ei kuitenkaan ole erityistä velvollisuutta kustannusten korvaamiseen, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon toimenpitein.

1.9. 2009 voimaan tullessa vammaispalvelulain uudistuksessa korostetaan asiakkaan yksilöllisen avun tarpeen huomioimista. Tämä tarkoittaa sitä, että vammaispalveluja järjestettäessä on tärkeää kunnioittaa vammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta sekä kiinnittää erityistä huomiota hänen vammastaan tai sairaudestaan aiheutuvaan avuntarpeeseensa ja hänen yksilölliseen elämäntilanteeseensa. Yksilöllinen avun tarve otetaan huomioon palvelusuunnitelmaa laadittaessa.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta

Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta (1977/519) säädetään erityishuollon antamisesta henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnyntäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluksia.

Erityishuollon tarkoituksena on edistää henkilön suoriutumista päivittäisistä toiminnoista, hänen omintakeista toimeentuloaan ja sopeutumistaan yhteiskuntaan sekä turvata hänen tarvitsemansa hoito ja muu huolenpito. Erityishuoltoon kuuluvia palveluja ovat mm. työtoiminnan ja asumisen järjestäminen sekä muu vastaava yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta, yksilöllinen hoito ja muu huolenpito sekä muu tarvittava erityishuolto.

Vammaispalvelu- ja erityishuoltolain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestetään, jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja tai tukitoimia muun lain nojalla.

Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta. Lain mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkieltensä ja kulttuuritaustansa.

4. Tamperelaista vammaispolitiikkaa ohjaavat periaatelinjaukset

4.1. Visio 2020

Tampere on vammaisystävällinen asuin- ja vierailukaupunki. Palvelujen, kaupunkirakenteen ja liikenteen toimivuus ja saavutettavuus sekä viihtyisä, turvallinen ja esteetön elinympäristö varmistavat hyvän elämänlaadun kaikille kaupunkilaisille.

Tampere on edelläkävijä vammaisystävällisissä ja asiakaslähtöisissä palveluissa, saavutettavan ympäristön huomioon ottavissa valinnoissa ja alan osaamisessa.

4.2. Lähtökohtina moninaisuuden arvostaminen ja itsenäinen elämä

Vammaispolitiikan lähtökohtana on lisätä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja itsenäisyyttä sekä parantaa heidän mahdollisuuttaan osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin. Tarkoituksena on mahdollistaa vammaiselle henkilölle omien valintojen toteuttaminen päivittäisissä toimissa kaikilla elämän osa-alueilla: työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Periaatelinjaus 1.

Tampereen kaupungin eri hallinnonaloja, palveluita ja toimintaympäristöä edelleenkehitetään siten, että kaupunkilaisten moninaisuus hyväksytään ja sitä arvostetaan kaikessa kaupungin toiminnassa. Kaupunki toimii niin, että vammaisten ihmisten yhdenvertainen asema ja osallistumisen mahdollisuudet taataan kaikessa sen toiminnassa läpäisevänä periaatteena.

Itsenäinen elämä sisältää aitoa vaikuttamismahdollisuutta oman elämän hallintaan liittyvien valintojen tekemisessä. Henkilökohtainen vapaus, itsemääräämisoikeus, tahdonvapaus, yksityiselämän suoja ja yhdenvertaisuus ovat perusoikeuksia ja keskeisiä itsenäisen elämän elementtejä. Itsenäinen elämä ja sen omaehtoinen hallinta koostuvat lukuisista tekijöistä, jotka ovat aina hyvin yksilöllisiä ja riippuvaisia elämäntilanteesta. Itsenäisen elämän perusedellytyksiä on toimiva henkilökohtainen apu ja riittävä yksilöllinen tuki.

Periaatelinjaus 2.

Tampereen kaupungin tulee turvata vammaisille ihmisille itsenäisen elämän perusedellytykset järjestämällä yksilöllisiä palveluja ja tukitoimia sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kaupungissa esiintyvä tarve edellyttää.

4.3. Kaikille sopivat palvelut

Vammaispalvelujen ja yksilöllisten tukitoimien merkitys vammaisten henkilöiden osallisuuden ja yhdenvertaisuuden mahdollistajina on merkittävä. Niitä tarvitaan silloin kun palveluita ei ole mahdollista saada yleisinä palveluina. Haasteena on kuitenkin ensisijaisesti varmistaa yleisten palvelujen esteettömyys, saatavuus ja toimivuus. Mikäli yleiset palvelut eivät riitä tai ne eivät ole käyttökelpoisia, turvaudutaan yksilöllisiin tukitoimiin.

Periaatelinjaus 3.

Vammaisen ihmisen elämän perusedellytysten tulee olla samanlaiset kuin muilla ihmisillä. Lähtökohtana ovat kaikille sopivat palvelut, joita täydennetään tarvittavilla yksilöllisillä palveluilla ja tukitoimilla.

4.4. Vammaisten henkilöiden kohtaama syrjintä

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Vammaiset ihmiset kohtaavat yhteiskunnassamme kuitenkin sekä välillistä että välitöntä syrjintää. Välittömästä syrjinnästä on kyse, kun yksilöä tai ryhmää kohdellaan kielletyllä perusteella eri tavoin kuin muita. Välitön syrjintä on rikosoikeudellisesti rangaistava teko. Välillisestä syrjinnästä on kyse tilanteessa, jossa näennäisesti neutraali kohtelu, menettely, käytäntö tai päätös johtaa syrjivään lopputulokseen, esimerkiksi jonkin ryhmän joutumiseen eriarvoiseen asemaan. Vammaisten henkilöiden välillistä syrjintää ovat esteelliset ja saavuttamattomat rakennukset ja palvelut sekä tieto- ja viestintäteknologian yhdenvertaisten käyttömahdollisuuksien esteet.

Yhteiskunnan arvo- ja asennemaailma on vuosien saatossa muuttunut, monin osin on edetty myönteiseen suuntaan. Syrjinnän torjumiseksi ja poistamiseksi tarvitaan kuitenkin edelleen pitkäjänteistä ja monipuolista työskentelyä. Erityisesti välillisen syrjinnän poistaminen vaatii paljon työtä, samoin syrjinnän eri muotojen tunnistamista tulee jatkuvasti parantaa. Syrjinnän kohteeksi joutuvalla tulisi olla myös tietoa, mistä hän saa neuvoja asiassaan.

Asioinnissa lähtökohtana on kaikkien asiakkaiden ja palvelujen käyttäjien yhdenvertainen kohtelu. Palvelun yhdenvertainen käyttö edellyttää sekä palvelun että sen käytön mahdollistavien kulku- ja liikenneympäristöjen esteettömyyttä ja saavutettavuutta. Viestinnässä syrjimättömyys merkitsee kaikkien käyttäjäryhmien ottamista huomioon viestin vastaanottajina.

Periaatelinjaus 4

Syrjinnän järjestelmällistä torjuntaa ja syrjintään liittyviin epäkohtiin puuttumista vahvistetaan kaupungissa tehostamalla syrjintäneuvontaa. Vammaisten välillistä syrjintää korjataan ja ennaltaehkäistään laaja-alaisella esteettömyystyöllä ja noudattamalla kaikille sopivan suunnittelun periaatteita. Syrjinnän tehokas ja järjestelmällinen torjunta kaupungissa pohjautuu yhdenvertaisuussuunnitelmassa (2011) esitettäviin toimenpiteisiin.

5. Tamperelaista vammaispolitiikkaa ohjaavat toimenpidelinjaukset

5.1. Rakennettu ympäristö

Esteettömyys tarkoittaa ympäristön suunnittelua ja rakentamista sekä palveluiden tuottamista siten, että jokainen yksilö iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumatta voi toimia ympäristössä ja käyttää palveluja. Esteetön toimintaympäristö ei erottele ihmisiä heidän toimimiskykynsä perusteella.

Kaupunkilaisten ikääntyminen lisää esteettömyyden merkitystä tulevaisuudessa entisestään. Esteetön ympäristö on välttämätöntä etenkin eri tavoin liikkumis- ja toimimisesteisille ja ikääntyville kaupunkilaisille itsenäisen ja yhdenvertaisen osallistumisen näkökulmasta, mutta esteettömyys luo sujuvuutta ja helpoutta kaikille kaupunkilaisille.

Esteettömyyttä ei tulekaan nähdä pelkästään erityisratkaisuna, vaan kaikkien kaupunkilaisten liikkumista, osallistumista ja toimintaa helpottavana kaupungin tapana toimia. Esteetön rakennettu ympäristö ja palvelujen hyvä saavutettavuus parantavat jokaisen elämänlaatua ja luovat erityisesti eri tavoin toimimisesteisille ja ikääntyneille kaupunkilaisille edellytyksiä elää itsenäisesti ja omatoimisesti. Esteettömyyden edistämisen toimenpiteet vuoteen 2016 saakka on linjattu vuonna 2009 hyväksytyssä kaupungin esteettömyysohjelmassa.

(1)

Esteettömyyden edistämistä toteutetaan esteettömyysohjelman (2009) ja vammaispoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti.

Vastuutaho:	ydinprosessit
Yhteistyötaho:	vammais- ja esteettömyysasiamies, tilakeskus, rakennusvalvonta, kaavoitus, asuntotoimi, palveluja tuottavat yksiköt
Aikataulu:	2009-2016
Seurantamittari:	toimenpidelinjausten toteutuminen, vammais- ja esteettömyysasiamiehen vuosikertomukset

5.2. Asuminen

Asumisen esteettömyys ja turvallisuus, saavutettavat lähiympäristöt ja toimivat palvelut ovat keskeisiä itsenäisen elämän edellytyksiä. Niiden toteuttamisessa on päästy eteenpäin, mutta järjestelmällinen työskentely on vasta alkuvaiheessa. Tarjolla ei ole riittävästi esteettömiä taikka helposti sellaisiksi mukautettavissa olevia asuntoja. Myös asumisen tukipalveluissa ja niiden saatavuudessa on kehittämistä. Kehitysvammaisten laitosasumisen hajauttamista ollaan aloittamassa Tampereella ja Ylisen kuntoutuskeskuksesta kehitetään erityisosaamis-yksikkö.

Tavoitteena on, että esteettömiä, toiminnallisesti joustavia, tarvittaessa helposti mukautettavissa olevia asuntoja on tarjolla riittävästi, jolloin vammaisten ihmisten asunnon valinnanvapaus lisääntyy. Asumisen tukipalveluiden tulee olla riittäviä, oikea-aikaisia ja henkilökohtaisia. Palveluasuminen henkilökohtaisen avustajan tuella tulee turvata jatkossakin. Samoin tulee turvata ryhmäkodeissa asuvien henkilöiden itsenäinen elämä yksilöllisen avustamisen ja tuetun päätöksenteon avulla. Kehitysvammaisten laitosasumisen hajauttamista tulee jatkaa lähtökohtana elämänlaadun parantuminen. Samanaikaisesti on turvattava lapsuudenkodeistaan siirtyvien kehitysvammaisten henkilöiden asuminen ja tukipalvelut.

(2)

Kaupungin omien ja kaupunkiseudun asuntopoliittisten ohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon vammaispoliittinen näkökulma. Suunnittelussa on mukana vammaisneuvoston sekä vammaisten ihmisten edustajat.

Vastuutaho: asuntotoimi
Yhteistyötaho: Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä
vammaispalvelutoimisto
vammaisneuvosto
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: vammaisten ihmisten osallisuudet hankesuunnittelussa

(3)

Kaupunki jatkaa suunnitelmallisesti tamperelaisten kehitysvammaisten laitoshoidon purkamista. Uusien yksiköiden perustamisessa hyödynnetään mm. Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan laatusuosituksia sekä ARA:n investointiavustuksia erityisryhmille sekä turvataan muuttovalmennus.

Vastuutaho: terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
vammaispalvelutoimisto
Yhteistyötaho: Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, vammaisneuvosto,
vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: 2011-2015 (valtakunnallisen hankkeen päättymisvuosi)
Seurantamittari: avohuoltoon siirtyvien kehitysvammaisten määrä/laitoshoitoon
siirtyvien kehitysvammaisten määrä, asumisratkaisujen suositusten
mukaisuus

(4)

Kartoitetaan lapsuudenkodissaan asuvien kehitysvammaisten ja autismin kirjoon kuuluvien henkilöiden asumisen ja tukipalveluiden tarpeet ja luodaan suunnitelma niihin vastaamiseksi.

Vastuutaho: terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho: vammaispalvelutoimisto, vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: ohjelmakauden aikana
Seurantamittari: kartoitus ja suunnitelma laadittu/ei laadittu

(5)

Edistetään esteettömien vuokra-asuntojen tuotantoa eri puolella kaupunkia.

Vastuutaho: asuntotoimi
Yhteistyötaho: kaupungin asuntoyhteisöt, kaavoitus, rakennusvalvonta,
vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: esteettömien asuntojen saatavuus

(6)

Ryhmä- ja palvelukotien kilpailutuksissa huomioidaan asuntojen ja asumisyksiköiden esteettömyyden ja saavutettavuuden vaatimukset sekä soveltuvuus muuttaville asukkaille ehdottomina.

Asumisyksiköt sijoitetaan muun asutuksen yhteyteen siten, että niihin on hyvät julkisen liikenteen yhteydet ja ne sijaitsevat lähellä peruspalveluja. Asumisyksiköiden suunnittelussa hyödynnetään mm. kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunnan suosituksia.

Vammaisten asumisyksiköiden palvelujen laatua kehitetään yhteistyössä asukkaiden ja tarvittaessa heitä edustavien tahojen kanssa.

Vastuutaho: terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho: Tampereen logistiikka-liikelaitos
kaavoitus, rakennusvalvonta, vammais- ja esteettömyysasiamies
kehitysvammaisten avopalvelut, asumisyksiköt
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: esteettömyys- ja laatuvaatimukset kilpailutuksissa.
palvelutuotannon laadun valvonta ja arviointi.

5.3. Joukkoliikenne, palveluliikenne ja kuljetuspalvelut

Liikkuminen on eräs olennaisimpia osallistumisen edellytyksiä. Vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu on keskeinen vaikeavammaisten omatoimista suoriutumista edesauttava palvelumuoto. Koulunkäynti, työ, asiointi ja harrastukset edellyttävät mahdollisuutta liikkua. Vammaispalvelulain mukaisilla kuljetuspalveluilla turvataan vaikeimmin vammaisille henkilöille kohtuulliset liikkumismahdollisuudet samoin kustannuksin kuin muille kansalaisille.

Kuljetuspalvelujen tulee olla turvallisia ja joustavia ja matkojen yhdistely ei saa johtaa kohtuuttomiin matka-aikoihin ja auton odotuksiin. Matkojen ennakkotilausajoissa toivotaan joustoa erityisesti paluukyyteihin. Palautetta on kerättävä säännöllisesti palvelun laadun varmistamiseksi.

Kaikille avoin esteetön joukkoliikenne ja palvelubussiliikenne tarjoavat monille vammaisille ja ikäihmisille liikkumiseen lisämahdollisuuksia yksilöllisten kuljetuspalvelujen täydentämiseksi. Kaupungin bussit ovat matalalattiaisia, mutta suurimmassa osassa rampit ja kiinnitysratkaisut eivät täytä nykypäivän vaatimuksia. Vain ns. esteettömissä busseissa voi käyttää sähköpyörätuolia. Liikkumisesteisten on vaikea nousta joihinkin palvelubusseihin, myös joidenkin palvelubussien ramppiratkaisuja pidetään turvattomina. Palveluliikenteen linjavaihtoehtoihin toivotaan lisää valinnanmahdollisuuksia.

Joukkoliikenteen esteettömyyden edistämistä on jatkettava seudullisena hankkeena. Liikennöitsijöiden kaluston tulee täyttää EU:n bussidirektiivin normit. Tiedotus esteettömistä bussivuoroista on oltava riittävää ja selkeää. Joukkoliikenteen infraa rakennettaessa on otettava huomioon esteetön liikkuminen. Raideliikenteen suunnitelmien tulee täyttää esteettömyyden vaatimukset.

(7)

Kehitetään kuljetuspalvelujen toimintaa ja joustavuutta yhdessä asiakkaiden kanssa. Muutetaan Kuljetustenohjauskeskuksen asiakastyöryhmän toimiaika toistaiseksi voimassaolevaksi. Toteutetaan kuljetuspalveluiden asiakastyytyväisyyskysely ja kehitetään kuljetuspalveluja kyselyn tulosten pohjalta.

Vastuutaho: terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Kuljetustenohjauskeskus
Yhteistyötaho: vammais- ja vanhusneuvosto
vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: asiakasohjausryhmä, asiakkaiden osallisuus, palaute,
kyselyn toteuttaminen

(8)

Kehitetään kaikille avointa esteetöntä joukkoliikennettä koko kaupunkiseudulla. Huolehditaan, että uusi tilattava kalusto täyttää EU:n bussidirektiivin esteettömyysmääräykset. Kehitetään joukkoliikenneinformaation esteettömyyttä ja monimuotoisuutta siten kuin yhteisöläin-säädäntö edellyttää (muun muassa kuulutukset, näyttötaulut, reittiopasteet). Joukkoliikenteen ympäristöä rakennettaessa ja korjattaessa huomioidaan esteettömän liikkumisen vaatimukset. Raideliikenteen suunnitelmissa otetaan huomioon esteettömyys. Kuljettajien koulutuksessa otetaan huomioon erityisryhmien tarpeet.

Vastuutaho: kaupunkiseudun joukkoliikenneviranomaisen
Yhteistyötaho: kaupunkiympäristön kehittäminen
vammaisneuvosto
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: esteettömän kaluston määrän kehitys,
esteettömän ympäristön kehitys,
esteettömyys raideliikenteen suunnittelussa

(9)

Varmistetaan palvelubussiliikenteen uuden kaluston esteettömyys. Kehitetään palvelulinjoja saadun palautteen ja käytettävissä olevien resurssien pohjalta.

Vastuutaho: ikäihmisten hyvinvoinnin ylläpitäminen
Yhteistyötaho: Tampereen logistiikka liikelaitos
vammais- ja vanhusneuvosto
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: esteettömän kaluston määrän kehitys, palvelulinjojen
määrän kehitys

5.4. Koulutus- ja opiskelu

Ihmisten mahdollisuudet omatoimisuuteen ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen laajenevat oleellisesti koulutuksen avulla. Vammaisten lasten, nuorten ja aikuisten koulutusmahdollisuudet tuleekin turvata eri elämänvaiheissa esiopetuksesta peruskouluun, toisen ja korkea-asteen opintoihin sekä elinikäiseen oppimiseen.

Kesäkuussa 2010 hyväksytty perusopetuslain muutos merkitsee huomattavia muutoksia tukea tarvitsevan oppilaan opetuksen järjestämiseen. Tukea tarvitsevan oppilaan opetus tulee järjestää asuin ympäristön lähikoulussa tai oppilaan etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen lähimmässä koulussa. Kouluissa tulee olla saatavilla tarpeen mukaan yleistä ja tehostettua tukea sekä erityistä tukea. Opetusryhmät muodostetaan pedagogisin perustein.

Yhdenvertaisten mahdollisuuksien tulee koskea kaikkia vamma ryhmiä. Se edellyttää koulu- ja opiskelurakennusten sekä oppimis- ja lähiympäristöjen esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamista.

Lisäksi tarvitaan riittäviä mukautustoimia helpottamaan pistekirjoituksen ja puhetta tukevien ja korvaavien viestintätapojen, -keinojen ja -muotojen oppimista esimerkiksi varmistamalla oppimateriaalin saatavuus myös pistekirjoituksella ja selkokielellä. Siinä tulee hyödyntää uuden teknologian mahdollistamia luku- ja kirjoitusohjelmia, tekstitystä sekä riittäviä, yksilöllisiä ja oikea-aikaisia palveluita. Niitä ovat muun muassa tulkkaus- ja kuljetuspalvelut sekä koulunkäyntiavustajan tuki ja apu.

Koulunkäyntiin liittyvän toiminnan, erityisesti koulumatkan, onnistunut järjestely on edellytys sujuvalle koulunkäynnille. Kotoa kouluun tai opiskelupaikkaan ja takaisin ulottuvan matkan tulee kaikilta osiltaan olla toimiva ja turvallinen.

Koulun ja lapsen vanhempien hyvä yhteistyö on edellytyksenä lapsen koulunkäynnin sujumiselle. Yhdessä on tarpeen tunnistaa koulunkäynnin tiellä olevat esteet ja miettiä ratkaisut niiden poistamiseksi. Sekä koulun että perheen tukea ja kannustusta tarvitaan ehkä tavallistakin enemmän, jotta vammaisen lapsi ja nuori jatkaisi koulunkäyntiään peruskoulun jälkeen ja valmistuisi ammattiin.

Eri koulutus- ja opiskeluasteiden nivelvaiheessa annetun tuen tai sen puuttumisen vaikutukset nuoren elämään voivat olla ratkaisevia. Koulutusjärjestelmän tulee panostaa erityisesti vammaisten nuorten ohjaamiseen perusopetuksen ja toisen asteen opiskelun nivelvaiheen yli.

Perusopetuksen jälkeen tulee tukea ja helpottaa ammatti-, lukio- ja korkeakouluopintoja erilaisilla opetuksellisilla tukitoimilla ja yksilöllisillä ratkaisuilla sekä korjaamalla esteellisiä koulu- ja opiskeluympäristöjä. Tällä hetkellä kaupungin ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelee pyörätuolia käyttäviä opiskelijoita hyvin esteellisissä olosuhteissa. Opiskelumateriaalin tulee olla saatavana esteettömänä ja saavutettavana opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Lisäksi tulee varmistaa opiskelun sujumiseksi tarvittavien palvelujen saanti. Ammatillista koulutusta tulee edelleen monipuolistaa niin, että se tarjoaa nykyaikaisen työelämän vaatimuksiin vastaavaa koulutusta myös vammaisille nuorille. Vammaisille nuorille ja aikuisille henkilöille tarvitaan lisää jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia.

Ammatillisen koulutuksen jälkeen nuoret tarvitsevat vahvoja tukitoimia löytääkseen joko jatkokoulutus- tai työpaikan. Työhönvalmentaja auttaa nuorta etsimään sopivaa työtä ja opastaa sekä työnhakijaa että työnantajaa työsuhteen solmimiseen liittyvissä asioissa. Työkeskukset eivät saa olla automaattinen ensimmäinen ja viimeinen työpaikka esim. kehitysvammaiselle nuorelle. He kuten monet muutkin vammaiset nuoret tarvitsevat henkilökohtaisia työhönvalmentajia työpaikan löytämiseen ja työssä menestymiseen.

Perusopetus

Seurataan ja arvioidaan perusopetuslain muutosten vaikutusta vammaisten oppilaiden opetusjärjestelyihin.

(10)

Vastuutaho:	lasten ja nuorten kasvun tukeminen
Yhteistyötaho:	perusopetuksen hallinto vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus:	2015
Seurantamittari:	selvitys perusopetuslainmuutoksen vaikutuksista vammainen oppilaiden näkökulmasta.

(11)

Vahvistetaan perusopetuksen tukitoimien tarpeen tunnistamista, opettajien ja ohjaajien erityispedagogista osaamista sekä työyhteisön moniammatillista yhteistyötä.

Vastuutaho:	perusopetuksen hallinto, aluejohtajat
Yhteistyötaho:	vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus:	jatkuvaa
Seurantamittari:	toimenpiteet

(12)

Vahvistetaan opinto-ohjauksen ja ammatinvalinnan keinoin vammaisten nuorten ammatinvalinnan valmiuksia.

Vastuutaho:	perusopetuksen hallinto
Yhteistyötaho:	toisen asteen koulutus
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari	ammatinvalinnan ohjauksen määrä

Toisen asteen koulutus sekä ammattikorkeakoulutus

(13)

Varmistetaan toisen asteen koulutuksen aloituspaikkojen riittävyys vammaisille nuorille. Varmistetaan esiintyvän tarpeen mukaisesti opiskelussa tarvittavat avustaja- ja tukipalvelut.

Vastuutaho:	osaamisen ja elinkeinojen edistäminen toisen asteen koulutusyksiköt Tampereen ammattikorkeakoulu
Yhteistyötaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen vammaispalvelutoimisto
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari:	tukipalvelujen riittävyys, avustajapäätökset

5.5. Työllistyminen

Työelämän ulkopuolella on paljon ihmisiä, myös vammaisia ihmisiä, joilla on halu työskennellä. Vammaisten henkilöiden työllisyysaste on merkittävästi alhaisempi kuin vammattomien ikätovereidensa. Heistä vain noin joka viidennellä on pysyvä työpaikka, suurin osa vammaisten työpaikoista on osa-aikaisia. Vammaisten työllistyminen avoimille työmarkkinoille joko suoraan taikka työvoimapolitiisin toimenpitein tuettuna ei ole edennyt toivotulla tavalla. Taloudellisista suhdanteista riippumatta vammaisten henkilöiden työllistyminen eri ikäkausina on vaikeampaa kuin muiden kansalaisten. Valtakunnallisiin tutkimuksiin perustuen voidaan arvioida, että Tampereella saattaa olla 1500-2000 vammaista henkilöä, joilla on sekä työkykyä että toive työllistyä. Tamperelaisten vammaisten työllistymisen esteet ja edellytykset tulisi selvittää.

Keskeisiä keinoja poistaa erityisesti nuorten vammaisten työllistymisen esteitä ovat yksilöllinen ammatinvalinnan ohjaus ja neuvonta, yksilöllinen työhönvalmennus samoin kuin työ- ja opetushallinnon yhteistyö ja aktiivinen tuki nuoren työelämään kiinni pääsemiseksi.

Vammaisten huonon työllistymisen taustalla ovat myös asenteet ja tiedon puute: työnantaja ei välttämättä tunne yhteiskunnallisia tukijärjestelmiä työllistäessään osatyökykyistä henkilöä, toisaalta monella työnantajalla on tutkimusten mukaan vahvoja ennakkoluuloja vammaisten henkilöiden työkyvystä. Osa työkykyisistä vammaisista henkilöistä ei hakeudu työvoimatoimistoihin työnhakijaksi, koska he tietävät työnsaannin olevan vaikeata, osa saattaa olla tietämättömiä esim. työllisyysneuvon palveluyksikön palveluista tai eläkkeen leppäämään jättämisen mahdollisuudesta.

Vammaisen henkilön jääminen työelämän ulkopuolelle merkitsee poikkeuksetta niukkaa toimeentuloa ja toimeentulon vaikeuksia. Useille vammaisille toimeentulon niukkuus kestää koko eliniän. Tämän takia tämä ryhmä tarvitsee positiivista erityiskohtelua työmarkkinoille pääsemiseksi.

Vammaisten työllistyminen tuetun työn keinoin on vielä vähäistä. Tuetussa työssä työhönvalmentaja auttaa vammaista tai osatyökykyistä työnhakijaa etsimään sopivaa työtä ja opastaa sekä työnhakijaa että työnantajaa työsuhteen solmimiseen liittyvissä asioissa.

(14)

Kaupunki toimii positiivisena esimerkkinä työnantajille vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden työllistämässä.

Hankinnoissa otetaan laajenevasti käyttöön sosiaalisia kriteerejä sekä kohdennetaan hankintalainsäädännön puitteissa soveltuvia hankintoja tamperelaisille työkeskuksille.

Kaupungin oma sosiaalinen yritys työllistää myös vammaisia työntekijöitä.

Vastuutaho:	hallinto- ja henkilöstöryhmä kaupungin työnantajaorganisaatiot tilaajalautakunnat
Yhteistyötaho:	työllisyydenhoidon palveluyksikkö Tampereen Sarka Oy
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari:	työllistyneiden vammaisten määrä

(15)

Kehitetään vammaisten nuorten työhönvalmennusta kaupungissa esiintyvän tarpeen ja nuorten yksilöllisten edellytysten ja ammatillisten valmiuksien suuntaisesti.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen osaamisen ja elinkeinojen kehittäminen lasten ja nuorten kasvun tukeminen
Yhteistyötahot:	työllisyydenhoidon palveluyksikkö Tampereen työvalmennussäätiö Syke työtoimintakeskukset vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari:	työhönvalmennustoimenpiteet

(16)

Jatketaan Tampereen kaupungin kehitysvammaisten tuetun työn työllistymistukea. Informoidaan kaupunkityönantajia tehokkaasti tuesta.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho:	työllisyydenhoidon palveluyksikkö hallinto- ja henkilöstöryhmä kaupungin työnantajaorganisaatiot työtoimintakeskukset vammaisjärjestöt
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari:	tuetun työsuhteen solmineiden henkilöiden määrä, työnantajakontaktit ja muiden informaatiotoimenpiteiden määrä

(17)

Selvitetään tamperelaisten vammaisten henkilöiden työllistymisen esteet ja edellytykset. Osallistutaan mahdollisesti avautuvaan ESR- hakuun kohdentamalla hakemus vammaisten työllistymisen edistämiseen.

Vastuutaho:	vammais- ja esteettömyysasiamies (koordinointi)
Yhteistyötaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen osaamisen ja elinkeinojen edistäminen työllisyydenhoidon palveluyksikkö
Ajoitus:	ohjelmakauden aikana
Seurantamittari:	selvityksen laatiminen ESR-hakemuksen laatiminen

5.6. Sosiaali- ja terveys- sekä vammaispalvelut

Vammaiset henkilöt käyttävät keskimäärin enemmän sosiaali- ja terveystalvveluja kuin keskivertokansalainen. Sosiaali- ja terveystalvvelujen hyvä saavutettavuus ja esteettömyys ovat välttämättömiä edellytyksiä käyttää näitä talvveluja. Talvvelujen keskittäminen johtaa aina pohdintaan niiden saavutettavuudesta. Viime vuosina ovat vammaisneuvoston jäsenet saaneet palautetta esim. hoitotarvikejakelun, sosiaaliasemien ja kirjastojen keskittämisestä ja esteellisistä talvvelutiloista. Talvvelut tulee olla myös eri tavoin toimimisesteisten ihmisten käytössä.

Vammaispalvvelulain uudistuksen myötä vammaispalvvelutoimiston tehtävät laajenivat. Laki edellyttää määrääaikoja talvvelutarpeen selvittämiseksi ja korostaa talvvelusuunnitelman merkitystä. Talvvelusuunnitelma laaditaan tällä hetkellä pääsääntöisesti talvveluasumis-, päivätoiminta- ja henkilökohtaisen avun päätöksen saaneille. Kehitysvammaisille laaditaan myös erityishuolto-ohjelma. Päätöksiön saaminen asiakkaille määrääajassa edellyttää vammaispalvvelutoimiston henkilöresurssien riittävyyttä.

Suurin osa vammaispalvvelulain mukaisista tukitoimista on subjektiivisia oikeuksia. Määrärahasidonnaisia ovat esim. sopeutumisvalmennus, päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet ja laitteet sekä lyhytaikainen avustajatalvvelu. Haasteena on määrärahojen riittävyys tarvetta vastaavasti.

Lääkinnällisen kuntoutuksen toimisto palvelee kaikkia kaupunkilaisia ikään katsomatta. Erityisenä haasteena on ikääntyneiden ja AVH-potilaiden (aivohalvaus) kuntoutuksen haasteisiin vastaaminen tilanteessa, jossa asiakkaiden määrä kasvaa vuosittain.

(18)

Talvveluja keskitettäessä huolehditaan siitä, että eri tavoin liikkumis- ja toimimisesteisillä ihmisillä on mahdollisuus käyttää talvvelua ilman kohtuutonta vaikeutta.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho:	sosiaali- terveys- ja vammaispalvvelupalvveluyksiköt
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari:	toimenpiteet, reklamaatiot

(19)

Varmistetaan vammaispalvvelutoimiston henkilöstöresurssit työmäärän lisääntyttä vammaispalvvelulain muutoksen aiheuttamien lisätehtävien myötä.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ajoitus:	tarpeen mukaan
Seurantamittari:	määrääaikojen toteutuminen, palaute

(20)

Otetaan käyttöön palveluseteli henkilökohtaisen avun järjestämistapana sekä tuetaan työnantajien ohjausta ja koulutusta sekä avustajien sijaisjärjestelyitä.

Laaditaan palvelusuunnitelmat vammaisille henkilöille vammaispalvelulain ja sosiaalihuollon asiakaslain edellyttämällä tavalla.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho:	vammaispalvelutoimisto
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari	palvelusetelin käyttöönotto laadittujen palvelusuunnitelmien määrä

(21)

Kehitetään avohuollon kuntoutusmahdollisuuksia erityisesti yli 65-vuotiaille vammaisille sekä AVH-asiakkaille.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Ajoitus:	jatkuva
Seurantamittari	toimenpiteet kuntoutuksen edistämiseksi

(22)

Laajennetaan vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden tilapäishoitopaikkojen valinnanmahdollisuuksia toteuttamalla palveluseteli.

Vastuutaho:	terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho:	tilapäishoitopaikat
Ajoitus:	ohjelmakauden aikana
Seurantamittari:	valinnanmahdollisuuksien määrä

5.7. Kulttuuri-, vapaa-aika- ja liikuntapalvelut

Kaupunkimme tuottaa monipuolisia kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluita. Liikunta- ja urheilu-, taide-, matkailu- ja kirjastopalvelujen käyttö on tarkoitettu kaikkien ja kaikenikäisten kansalaisten virkistykseksi ja hyödyksi, hyvinvoinnin ja osallisuuden rakennuspuiksi. Vammaiset ihmiset osallistuvat yhteiskunnan kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintaan palvelujen käyttäjinä ja nykyisin yhä useammin myös tuottajina. Osallistumismahdollisuudet ovatkin edenneet, mutta hitaasti. Käytännössä yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien tiellä on edelleen monenlaatuista esteitä. Keskeisiä esteitä ovat rakennusten, tilojen ja niiden ympäristöjen esteellisyys samoin kuin tiedonvälityksen ja kommunikaatiokeinojen epävarma, usein sattumanvarainen saatavuus.

Monipuoliset kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut vahvistavat kaikkien kansalaisten hyvinvointia ja osallisuutta. Lähtökohtana on, että vammaiset kansalaiset osallistuvat yhdessä muiden kanssa. Tämä edellyttää toisaalta hyvää yhteiskuntasuunnittelua, uuden tieto- ja viestintäteknologian mahdollistamia, osallistavia ratkaisuja, tarpeellisia mukautustoimia, toimivia tukipalveluja sekä tarpeenmukaista apua ja tukea kulttuuri- ja vapaa-ajan toimintojen henkilöstöltä.

(23)

Edistetään palvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta kehittämällä yhtenäisen käytäntö henkilökohtaisten avustajien pääsemiseksi maksutta kaupungin järjestämiin tilaisuuksiin, tapahtumiin ja toimintoihin sekä neuvotellaan yksityisten palveluiden tuottajien kanssa vastaavasta käytännöstä.

Vastuutaho: sivistyksen ja elämänlaadun edistäminen
Yhteistyötahot: palveluyksiköt
yksityiset palvelutuottajat
vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: 2011-2012
Seurantamittari: yhtenäistä käytäntöä soveltavat yksiköt

(24)

Kehitetään kulttuuripalvelujen saavutettavuutta. Haetaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä avustusta kulttuuri-, vapaa-aika- ja liikuntapalvelujen saavutettavuusneuvojen koulutusohjelman toteuttamista varten sekä kulttuurikohteiden esteettömyyden edistämistä varten. Toteutetaan koulutusohjelma myönnettyjen resurssien puitteissa.

Vastuutaho: sivistyksen ja elämänlaadun edistäminen
Yhteistyötaho: museo-, kulttuuri- ja liikuntapalvelut
Pirkanmaan Festivaalit
vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: hakemukset 2010-2012, jatkuva
Seurantamittari: hakemusten laatiminen, koulutusten toteuttaminen

(25)

Edistetään soveltavan liikunnan mahdollisuuksia erityisesti vaikeavammaisille henkilöille.

Vastuutaho: sivistyksen ja elämänlaadun edistäminen
Yhteistyötaho: liikuntapalvelut
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: liikuntamahdollisuudet

(26)

Edistetään vammaisten kaupunkilaisten mahdollisuuksia osallistua jatko-, täydennys- ja uudelleen kouluttautumiseen edistämällä opiskelumahdollisuuksien yhdenvertaisuutta ja esteettömiä oppimisympäristöjä.

Vastuutaho: sivistyksen ja elämänlaadun edistäminen
Yhteistyötaho: Tampereen työväenopisto
kaupungissa toimivat vapaan sivistystyön opistot
TAKK
muut koulutusta tarjoavat organisaatiot
vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: vammaisten opiskelijoiden määrä
opistoissa, esteettömyystoimenpiteet

5.8. Viestintä ja kommunikaatio

Esteettömyys viestinnässä ja tiedonsaannissa merkitsee niiden tasavertaista saavutettavuutta ja käytettävyyttä. Esim. kuuroille esteetön viestintä merkitsee viittomakielisyyttä, visuaalisuutta ja vuorovaikutusta. Viittomia äidinkielenään käyttävillä henkilöillä tulisi olla tasavertainen mahdollisuus itse valita miten, milloin ja missä muodossa hän ottaa vastaan informaatiota.

Toinen viestinnän haaste liittyy ymmärrettävään kielen käyttöön (selkokieli). Vaikka suomalaisten lukutaito on kansainvälisesti ottaen korkeaa tasoa, niin moni vaatii tekstin ymmärtääkseen selkokieltä. Selkokielestä hyötyviin kuuluu kehitysvammaisia ja autistimin kirjoon kuuluvia henkilöitä, dysfaatikkoja, afaatikkoja ja henkilöitä, joilla on erityisiä lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksia. Myös kuurot henkilöt hyötyvät selkokielestä, koska suomi on

usealle heistä vieras kieli. On myös arvioitu, että ikääntymisen myötä tekstin ymmärtäminen tuottaa lisääntyviä vaikeuksia.

Tampereen kaupunki tuottaa jatkuvasti uusia verkkopalveluja. Verkon käytettävyydessä ja saavutettavuudessa on huomioitava mahdollisimman pitkälle kaikki käyttäjäryhmät. Tämä koskee myös verkon kautta tehtäviä kyselyjä (esim. Valma), joihin vastaamisessa erityisesti näkövammaisilla ja maahanmuuttajataustaisilla henkilöillä on nykyisellään vaikeuksia. Koska sähköiset palvelut eivät ole kaikkien ulottuvilla, tulee perinteiset tavat säilyttää. Toisaalta tulee lisätä tiettyjen ryhmien, esim. vanhusten ja vammaisten valmiuksia käyttää verkkopalveluja.

Kaupungin pysyväisohjeen mukaan kuntalaisille kohdennettujen tilaisuuksien on oltava esteettömiä. Pormestarin ja apulaispormestarin asukasillat toteutetaan nykyisin siten, että tilat on varustettu kannettavalla induktiojärjestelmällä. Kaupunki järjestää kuitenkin edelleen tilaisuuksia, joissa kuunteluolosuhteet ovat puutteelliset.

(27)

Varmistetaan kaupungin järjestämässä tilaisuuksissa ja kaupungin palvelupisteissä liikkumisen ja toimimisen esteettömyys sekä kuunteluolosuhteiden toimivuus kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisille osallistujille ja palvelujen käyttäjille.

Vastuutaho: hallintopalvelukeskus, hallintokunnat
Yhteistyötaho: vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: induktiosilmukka julkisissa tiloissa,
liikkumisen ja toimimisen esteettömyys palvelupisteissä
ja tilaisuuksissa

(28)

Kehitetään näkövammaisille, viittomakielisille sekä helppolukuista kieltä käyttäville suunnattavaa tiedottamista.

Vastuutaho: viestintäyksikkö
Ajoitus: ohjelmakauden aikana
Seurantamittari: toimenpiteet

(29)

Tehostetaan vammaispalveluihin liittyvää neuvontaa ja tiedottamista. Kehitetään vammaispalvelutoimiston, vammais- ja esteettömyysasiamiehen ja vammaisneuvoston verkkosivustoja ja tiedotusta siten, että niiltä löytyy ajankohtaista tietoa vammaisia ihmisiä koskevista etuuksista, asioista, tilaisuuksista ja tapahtumista.

Vastuutaho: vammaispalvelutoimisto
vammais- ja esteettömyysasiamies
vammaisneuvosto
Yhteistyötaho: vammais- ja terveystieteiden yhteistyöelin VATENK
Ajoitus: jatkuva
Seurantamittari: sivustojen uudistuminen
selvityksen laatiminen

(30)

Selvitetään kaupungin verkkosivuston käytettävyys ja saavutettavuus eri käyttäjäryhmien kannalta.

Vastuutaho: tietohallinto
Yhteistyötaho: vammais- ja esteettömyysasiamies
Ajoitus: kartoitus 2011, muutoin jatkuva
Seurantamittari: kartoituksen laatiminen

(31)

Huolehditaan, että uuden kuntalaisportaalin tekninen alusta täyttää kehittyneimmät esteettömyysstandardit, sisällytetään uuteen kuntalaisportaaliin sosiaali- terveys- ja vammaispalvelutietoa (ns. hyvinvointiportaali-sivusto).

Vastuutaho:	tietohallinto, kuntalaisportaali-hanke terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
Yhteistyötaho:	viestintäyksikkö
Ajoitus	ohjelmakauden aikana
Seurantamittari:	toimenpiteet

5.9. Vammaisneuvosto ja vammaisjärjestöt

Tampereen kaupungin vammaisneuvosto on kaupunginhallituksen nimeämä toimikunta, jossa on sekä vammaisten, heidän omaistensa, vammaisjärjestöjen ja kaupungin edustajia. Vammaisneuvoston tehtävänä on seurata kunnallista päätöksentekoa, tehdä aloitteita ja antaa lausuntoja, vaikuttaa yhdyskuntasuunnitteluun ym. vammaisten kannalta merkittäviin asioihin. Vammaisneuvostoon kuuluu puheenjohtaja, kuusi vammaisjärjestöjen sekä neljä kaupungin edustajaa. Varsinaisilla jäsenillä on henkilökohtainen varamies. Vammaisneuvosto kokoontuu kymmenen kertaa vuodessa. Vammaisneuvosto nimeää keskuudestaan esteettömyystyöryhmän, johon voidaan kutsua eri vammaisjärjestöjen esteettömyys- asiantuntijoita. Vammaisneuvoston valmistelijana ja sihteerinä toimii vammais- ja esteettömyysasiamies.

Kaupungissa toimii 57 vammaisjärjestöä. Niiden yhteistyöelimenä toimii VATENK, vammais- ja terveysjärjestöjen neuvottelukunta. Kaupungin ja yhdistysten välisen toiminnan ja kumppanuuden perusteita määrittää oma periaatelinjaus (2011).

(32)

Varmistetaan vammaisneuvoston toimintaedellytykset ja yhteistyö eri hallintokuntien kanssa jatkossakin. Kehitetään ja syvennetään kaupungin, vammaisneuvoston sekä vammaisjärjestöjen yhteistyötä mm. kaupungin ja yhdistysten välisen toiminnan ja kumppanuuden asiakirjassa sekä vammais- ja esteettömyysohjelmissa mainittujen linjausten mukaisesti.

6. Ohjelman toimeenpano ja seuranta

Ohjelman toteutumisen seurantaan varten esitetään perustettavaksi seurantaryhmä, joka raportoi kaupunginhallitukselle ohjelman etenemisestä joka toinen vuosi. Lautakunnille raportoidaan vuosittain ohjelman etenemisestä vammais- ja esteettömyysasiamiehen vuosikertomuksen yhteydessä. Vastuutahot huolehtivat, että ohjelman toimenpiteitä toteutetaan osana vuosittaista toiminnan ja talouden suunnittelua.

7. Ohjelman rahoitus ja resurssit

Erillisohjelmista annetun konsernihallinnon ohjeen mukaisesti vammaispoliittista ohjelmaa toteutetaan pääosin strategisen johtamisjärjestelmän asiakirjojen kautta. Suunnitelmaa toteuttavat toiminnalliset tavoitteet määritellään pääasiassa lautakuntien vuosittain hyväksymissä palvelustrategioissa ja palvelusopimuksissa. Muiden kuin tilaajan ydinprosessien osalta tavoitteet määritellään osana yksiköiden vuosittaista toiminnan ja talouden suunnittelua.

Toimenpide-esityksissä lähtökohtana on vammaisten kuntalaisten yhdenvertaisuus vammattomien kaupunkilaisten kanssa. Kysymys on ennen kaikkea poliittisesta tahdosta toteuttaa toimenpiteitä, joilla yhdenvertaisuus käytännössä toteutetaan.

LÄHTEET

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (1977/519).

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987).

Maankäyttö- ja rakennuslaki (MRL 2000) ja –asetus (MRA 2000)

Sosiaalihuollon asiakkaan asema ja oikeudet (812/2000)

Suomen rakentamismääräyskokoelma: F1, Esteetön rakennus, Määräykset ja ohjeet 2005; F2, Rakennuksen käyttöturvallisuus, Määräykset ja ohjeet 2001; G1, Asuntosuunnittelu, Määräykset 2005.

Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma Vampo 2010-2015. Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Julkaisuja 2010:4.

Tampere virtaa. Tampereen kaupunkistrategia 2020. Tampereen kaupunki.

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (2006). Suomen YK-liitto 2009.